

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน โดยตอนแรกจะกล่าวถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดัชนีปริงเฉท “นะ” ซึ่งนักไวยากรณ์หลายท่านได้ศึกษาไว้ และในตอนที่สองนั้นจะกล่าวถึงกรอบทฤษฎีที่ใช้ในการงานวิจัย ส่วนในตอนที่สามนั้นจะกล่าวถึงแนวคิดหลักและคำศัพท์ ที่ใช้อย่างถึงแนวคิดหลัก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดัชนีปริงเฉท “นะ”

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาดัชนีปริงเฉท “นะ” เท่าที่ผ่านมา เป็นการศึกษาในระดับประโยค โดยมีสาระสำคัญแตกต่างกันไปดังนี้ คือ

1. การศึกษาของ อมรา ภมรบุตร

อมรา ภมรบุตร (Bhamoraput, 1972) ได้ศึกษาคำลงท้ายในภาษาไทยกรุงเทพฯ โดยใช้ตำแหน่งเป็นเกณฑ์แล้วพิจารณาจัดหมวดหมู่ตามรูปและความหมายไว้ 7 ประเภทด้วยกัน และได้จัดให้ “นะ” ในรูปแปรต่าง ๆ อยู่ในคำลงท้าย 3 ประเภท ดังนี้

1. Emphasizing particles ได้แก่ /nā/ ใช้แสดงถึงความรู้ที่รู้ก่อนแล้ว หรือคาดว่าจะ เป็นความรู้ร่วมกันระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง โดยมักจะใช้เพื่อแสดงแก่นของประโยค เช่น ผู้หญิง nā? แต่งตัวซ้ำเสมอ เป็นต้น

2. Question particles ได้แก่ /ná/ และ /naa/ โดยที่ /ná/ ใช้แสดงการถามที่นุ่มนวล และยังอาจแสดงการเชิญชวน หรือเสนอแนะอีกด้วย เช่น อากาศที่นี้เปลี่ยนแปลงจังเลย ná ไปด้วยกัน ná เป็นต้น ส่วน /naa/ ใช้แสดงการรบเร้าหรือคะยั้นคะยอ จึงปรากฏในประโยคคำสั่ง เช่น ไปเถอะ naa อย่า naa เป็นต้น นอกจากนี้ Bhamoraput ยังกล่าวเพิ่มเติมว่า ในการที่ผู้พูดใช้ /ná/ เพื่อแสดงความรู้สึกนึกคิด (affected speech) นั้น ผู้พูดอาจใช้ /ní/ หรือ /nó/ แทน /ná/ ได้

3. Status particles ได้แก่ / น๋อว / ซึ่งเป็นภาษาพูดที่มีรูปเขียน / น๋อว / โดยจะปรากฏท้ายประโยคคำถาม เพื่อใช้แสดงความสงสัย หรือการใคร่ครวญ เช่น ทำไมเขายังไม่มา น๋อว วางถุงมือไว้ที่ไหน น๋อว เป็นต้น

นอกจากนี้ Bhamoraput ยังศึกษาการปรากฏร่วมระหว่างคำลงท้าย นะ กับคำลงท้ายอื่น ๆ เช่น เอะน่า ละนะ นะคะ และ นะซี เป็นต้น โดยศึกษาการปรากฏร่วมในลักษณะของลำดับในการปรากฏร่วม และพยายามสรุปการปรากฏร่วมทั้งหมด ของคำลงท้ายในภาษาไทยไว้ว่า คำลงท้ายที่จะปรากฏร่วมกันได้นั้นจะต้องอยู่ภายใต้ข้อกำหนดทางอรรถศาสตร์ และทางวากยสัมพันธ์ และจะต้องไม่ขัดแย้งกันทางความหมาย

2. การศึกษาของ Joseph R. Cooke

Joseph R. Cooke (1979) ได้ศึกษาหน่วยเติมประโยค (sentence particle) ในภาษาไทยกรุงเทพฯ โดยใช้ตำแหน่งเป็นเกณฑ์ แล้วพิจารณาการจัดหมวดหมู่ตามความหมาย ทั้งนี้ Cooke ได้จัดกลุ่มคำ “na” ในภาษาไทย เป็นหน่วยเติมประโยคชนิดหนึ่ง โดยศึกษากลุ่มคำ “na” ในด้านการแสดงความหมาย เมื่อปรากฏร่วมกับประโยคชนิดต่าง ๆ ได้แก่ ประโยคคำสั่ง (action-inducement utterances) ประโยคบอกเล่า (statements) และประโยคคำถาม (questions) ตลอดจนการปรากฏร่วมกับคำเรียกขาน (vocatives) ซึ่งข้อมูลที่ใช้ในงานของ Cooke นั้น ได้จากการสอบถามและพูดคุยกับผู้พูดภาษาไทยกรุงเทพฯ Cooke พบว่า กลุ่มคำ “na” มีรูปที่แตกต่างกัน 5 รูปด้วยกัน ได้แก่ /nǎ/ /nǎ/ /nǎa/ /nǎa/ และ /naa/ ทั้งยังมีความเชื่อว่า รูป /nǎ/ เป็นรูปพื้นฐานของรูปทั้ง 5 ซึ่งล้วนแต่แสดงถึงความปรารถนา หรือการคาดหวังของผู้พูดที่มีต่อการตอบสนองบางอย่างจากผู้ฟัง อย่างไรก็ตาม Cooke ก็พบว่า รูปทั้ง 5 นั้น ก็ยังมีการสื่อความหมายหรือเจตนาอื่น ๆ ที่แตกต่างกันไปในบางลักษณะแฝงอยู่ด้วย ดังนั้น Cooke จึงได้ศึกษารูปทั้ง 5 ตามลักษณะการใช้ และการสื่อความหมาย โดยได้ยกตัวอย่างการใช้ “na” นั้น ๆ ในสถานการณ์ที่หลากหลาย ซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้ คือ

1. / nǎ / เป็นรูปแปรที่ผู้พูดใช้เพื่อแสดงความต้องการ หรือความปรารถนาอย่างหนึ่งอย่างใดของผู้พูดที่มีต่อผู้ฟัง
2. / nǎ / เป็นรูปแปรที่ผู้พูดใช้เพื่อแสดงการกระตุ้น รบเร้า หรือชักชวนผู้ฟังเพียงชั่วคราว และในบางครั้งก็อาจแสดงความรำคาญร่วมด้วย
3. / nǎa / เป็นรูปแปรที่ผู้พูดใช้เพื่อแสดงการขอร้องหรืออ้อนวอน โดยมีความปรารถนาอย่างมากที่จะให้ผู้ฟังตอบสนองความต้องการของตน

4. / naa / เป็นรูปแปรที่ผู้พูดใช้เพื่อแสดงการชักชวนที่มีการบีบบังคับผู้ฟังร่วมด้วย
 5. / naa / เป็นรูปแปรที่ผู้พูดใช้เพื่อแสดงการเตือน หรือตึงผู้ฟัง

นอกจากนี้ Cooke ยังศึกษากระบวนการปรับเปลี่ยนทางเสียงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มคำ “na” เช่น ระดับเสียง ความยาวของสระ และการลงท้ายพยางค์ ด้วยเสียง / h / ซึ่งลักษณะเหล่านี้มีผลต่อการสื่อเจตนาของผู้พูดที่มีต่อผู้ฟังอีกด้วย

3. การศึกษาของ พัชรินทร์ ปิยะสันติวงศ์

พัชรินทร์ ปิยะสันติวงศ์ (Peyasantiwong, 1981) ได้ศึกษาคำลงท้ายในบทสนทนาภาษาไทยทั้งในสถานการณ์การสนทนาจริง และจากงานเขียนประเภทต่าง ๆ โดยใช้ตำแหน่งเป็นเกณฑ์ แล้วพิจารณาจัดหมวดหมู่ตามลักษณะการใช้และหน้าที่ Peyasantiwong แบ่งคำลงท้ายเป็น 3 ประเภท ได้แก่ Status particles, Question particles, และ Mood particles ทั้งนี้ Peyasantiwong ได้จัดให้ กลุ่มคำ “นะ” อยู่ในคำลงท้ายประเภท Mood particles ซึ่งเป็นคำลงท้ายที่แสดงอารมณ์ ความคิด และความรู้สึกของผู้พูดในสถานการณ์ที่กล่าวด้วยคำนั้น ๆ ซึ่งกลุ่มคำ “นะ” ที่จัดอยู่ในคำลงท้ายประเภทนี้ ได้แก่ / na¹? / และ / na / Peyasantiwong ได้ให้ตัวอย่างการ ปรากฏของกลุ่มคำ “นะ” ในถ้อยคำ ต่าง ๆ โดยได้อธิบายถึงสถานการณ์แวดล้อมที่ทำให้ผู้พูดกล่าวคำ “นะ” ทั้งนี้เพราะ Peyasantiwong มีความเชื่อว่า คำลงท้ายใด ๆ ไม่ได้สื่อ ความหมายเพียงความหมายเดียว แต่จะสื่อความหมายใด ๆ นั้น ต้องอาศัยบริบทหรือสถานการณ์แวดล้อมร่วมด้วย จึงจะทำให้เข้าใจความหมายของคำลงท้ายที่ปรากฏในบริบทนั้น ๆ นอกจากนี้ Peyasantiwong ยังแสดงลักษณะและโครงสร้างทางเสียง (phonology) โครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ (syntax) และความหมาย (semantics) ของคำลงท้าย ตลอดจน ได้พยายามอธิบายถึงความสัมพันธ์และสถานภาพของผู้พูดและผู้ฟัง ซึ่งเป็นมุมมองด้านภาษาศาสตร์สังคม นอกจากนี้ยังได้ศึกษาการปรากฏร่วมของกลุ่มคำ “นะ” กับคำลงท้ายอื่น ๆ ด้วย เช่น na¹? rux, tho¹? na¹? และ na¹? si โดยศึกษาการแสดงความหมายของคำลงท้ายแต่ละคำที่ปรากฏร่วมกัน

4. การศึกษาของ นววรรณ พันธุเมธา

นววรรณ พันธุเมธา (2525 : 72-85) ได้ศึกษาลักษณะไวยากรณ์ของคำในภาษาไทย โดยใช้ตำแหน่งเป็นเกณฑ์ แล้วพิจารณาจัดหมวดหมู่ตามลักษณะการใช้ และหน้าที่ นววรรณ ได้ศึกษาคำที่ปรากฏในตำแหน่งท้ายประโยค และเรียกคำเหล่านี้ว่า คำเสริม ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ คำบอกมาลา คำบอกการถาม และคำบอกสถานภาพ ทั้งนี้ นววรรณ ได้จัดให้กลุ่มคำ “นะ”

เป็นกลุ่มคำประเภทหนึ่งของคำบอกมาลา ประกอบด้วย คำ นะ นะ นา นำ และ น้ำ ซึ่งแต่ละคำก็จะแสดงให้เห็นถึงเจตนาของผู้พูดที่มีต่อผู้ฟังในการกล่าวด้วยคำนั้น ๆ แตกต่างกัน โดยแบ่งตามลักษณะของประโยค 3 ประเภท ได้แก่ ประโยคแจ้งให้ทราบ ประโยคถามให้ตอบ และประโยคบอกให้ทำ เช่น ในประโยคบอกให้ทำ ผู้พูดจะใช้ นะ ในการสั่งหรือบังคับหรือแนะนำหรือเชิญชวนแล้วแต่น้ำเสียง ในขณะที่จะใช้ นะ แสดงความรำคาญมากกว่าการบังคับ และจะใช้ นำ ในการขอร้อง ด้วยความปรารถนาจะให้ปฏิบัติตามเป็นเชิงคะยั้นคะยอ และจะใช้ น้ำ ในการพูดเชิงปลอบ โกล่เกลี่ย หรือ เกลี่ยกล่อม แต่หากเป็นการพูด โดยมีเจตนากำชับ ชู หรือเตือนสติ ผู้พูดจะใช้ นา เป็นต้น นอกจากนี้ นววรรณยังศึกษาการปรากฏร่วมของกลุ่มคำ “นะ” กับคำบอกมาลาอื่น ๆ เช่น นะชิ ชินะ ละนะ ละนะ เอะนะ เอะน้ำ นีนะ และ นี้นำ เป็นต้น โดยศึกษาการแสดงความหมาย หรือเจตนาของผู้พูดในการกล่าวคำบอกมาลาใด ๆ ร่วมกัน เช่น ชินะ และ ชินำ ผู้พูดจะใช้ในประโยคแจ้งให้ทราบ แสดงถึงความมั่นใจ เป็นต้น

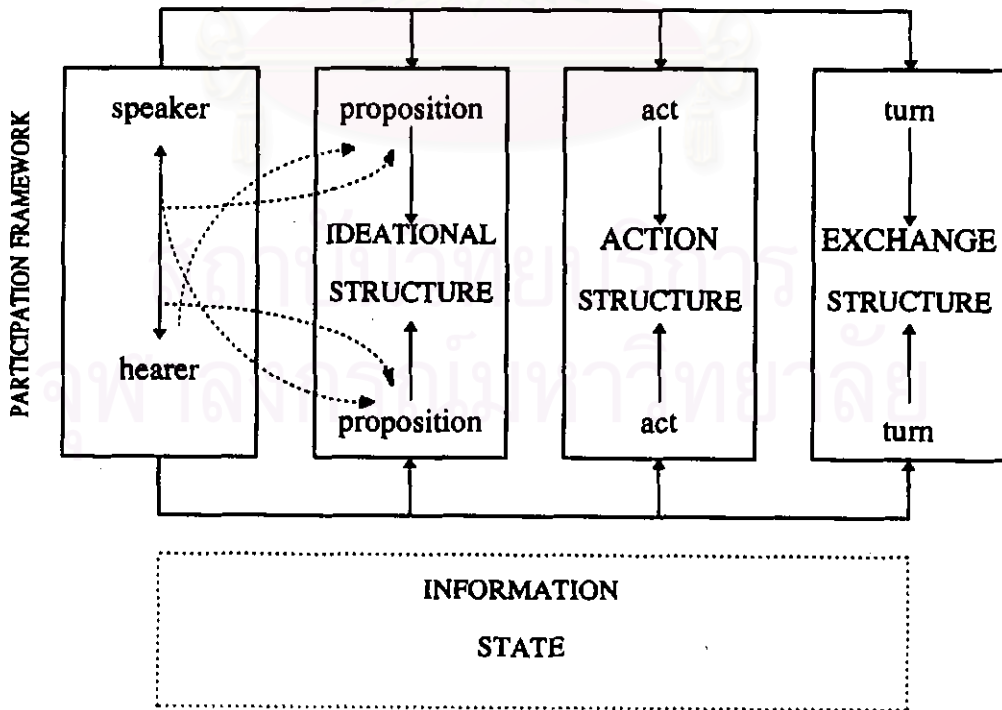
จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดัชนีปริงเฉท “นะ” ดังกล่าวข้างต้น ทำให้เห็นว่านักภาษาศาสตร์เหล่านี้ ทุกคนมองเห็นว่าดัชนีปริงเฉท “นะ” มีรูปได้หลายรูป ซึ่งมักปรากฏในตำแหน่งท้ายของประโยคหรือด้วยคำ มีความหมายเพื่อแสดงความรู้สึกนึกคิด หรือทัศนคติ ในสถานการณ์การใช้ภาษานั้น ๆ ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า ในการสนทนาที่เกิดขึ้นจริงนั้น ผู้พูดใช้ดัชนีปริงเฉท “นะ” ในรูปที่หลากหลายมากกว่าที่ได้มีผู้เสนอไว้ และปรากฏในตำแหน่งที่นอกเหนือจากนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่ารูปต่าง ๆ เหล่านั้น แสดงหน้าที่ใดบ้างในปริงเฉทสนทนา และมีการสื่อความหมายอย่างอื่นอีกหรือไม่ และตำแหน่งการปรากฏที่แตกต่างกันนั้น มีผลต่อการกล่าวด้วยหรือไม่ รวมไปถึงการปรากฏร่วมของดัชนีปริงเฉท “นะ” ที่มีผู้ศึกษาเพียงว่าดัชนีปริงเฉท “นะ” สามารถปรากฏร่วมกับคำใดได้บ้าง และสื่อความหมายใด ซึ่งความสนใจนี้นำไปสู่คำถามที่ว่าโดยแท้จริงแล้วมีเงื่อนไขใดหรือไม่ที่กำหนดให้ดัชนีปริงเฉท “นะ” สามารถปรากฏร่วมกับคำบางคำได้เท่านั้น

กรอบทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย

เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนี้ นำมาจากการสนทนาที่เกิดขึ้นจริง ดังนั้นจึงต้องพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ ของการสนทนาร่วมด้วย ได้แก่ ผู้ร่วมการสนทนา สถานภาพข้อมูลของผู้ร่วมสนทนา เนื้อหาที่ใช้ในการสนทนา เจตนาของผู้พูดในการกล่าวด้วยคำ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมสนทนา ซึ่งเป็นสาระที่จะได้มาจากการวิเคราะห์การสนทนาอย่างละเอียด ทั้งนี้เพราะองค์ประกอบเหล่านี้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงกันในบริบทของการสนทนานั้น

และก่อให้เกิดเอกภาพของปริิถเจตสนทนาขึ้น มีผู้เสนอรูปทฤษฎี (model) ในการศึกษาปริิถเจตไว้ต่าง ๆ กันไป ขึ้นอยู่กับขอบเขตและความสนใจในการศึกษาปริิถเจตของผู้ศึกษานั้น สำหรับในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะยึด *รูปทฤษฎีปริิถเจต* (discourse model) ซึ่ง Schiffrin (1987 : 21) ได้เสนอไว้เป็นกรอบทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัยนี้ เนื่องจากรูปทฤษฎีปริิถเจตนี้ Schiffrin ได้จากการรวบรวม มุมมองหรือความคิดของนักภาษาศาสตร์หลายท่านที่ศึกษาปริิถเจตในแง่มุมมองต่าง ๆ ทั้งยังใช้รูปทฤษฎีนี้ในการศึกษาดัชนีปริิถเจตที่ปรากฏในบทสนทนาที่เกิดขึ้นจริงในภาษาอังกฤษ, และทำให้เห็นถึงหน้าที่ที่ชัดเจนของแต่ละดัชนีปริิถเจตนั้น ๆ

รูปทฤษฎีปริิถเจตของ Schiffrin นั้น เป็นการจำแนกองค์ประกอบของปริิถเจตเป็น 5 ระนาบ ได้แก่ ระนาบโครงสร้างเนื้อความ (ideational structure) ระนาบโครงสร้างผลัด (exchange structure) ระนาบโครงสร้างวัจนกรรม (action structure) ระนาบกรอบผู้ร่วมสนทนา (participation framework) และระนาบสถานะของเนื้อหา (information state) โดยองค์ประกอบทั้ง 5 ระนาบนี้ เป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอยู่ และจะดำเนินอยู่ตลอดเวลาของการสนทนา ซึ่ง Schiffrin ได้เสนอแผนภูมิสรุปรูปทฤษฎีปริิถเจตที่ตนได้เสนอไว้ และแสดงความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกันขององค์ประกอบทั้ง 5 ด้วยลูกศร ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 สรุปรูปทฤษฎีปริิถเจตของ Schiffrin (1987 : 25)

จากแผนภูมิสรุปทฤษฎีปริจเฉทนี้ แสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบของปริจเฉทมี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก เป็นกลุ่มของระนาบที่มีความสัมพันธ์กัน 4 ระนาบ ได้แก่ ระนาบกรอบผู้ร่วมสนทนา ระนาบโครงสร้างเนื้อความ ระนาบโครงสร้างวัจนกรรม และระนาบโครงสร้างผลัด กล่าวคือ ในการสนทนากันจะมีผู้ร่วมสนทนาอย่างน้อย 2 คน แสดงบทบาทเป็นผู้พูดกับผู้ฟัง เครื่องหมายที่โยงไขว้กันในแผนภูมินี้ แสดงว่า ผู้พูดและผู้ฟังมีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน ในขณะที่มีการสนทนากัน รวมทั้งมีการสื่อความ และแสดงเจตนาของผู้พูดในการกล่าวด้วย ซึ่งเจตนาในการกล่าวด้วย และข้อความที่สนทนากัน ก็มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน ในลักษณะ ต่าง ๆ เช่น การถาม-ตอบ และการชมเชย-ขอบคุณ เป็นต้น ทั้งนี้จะมีการผลัดกันเป็นผู้พูด และ ผู้ฟังตลอดการสนทนา หรืออาจมีการแสดงบทบาทเป็นผู้พูดพร้อม ๆ กัน (overlap) ได้ ส่วน กลุ่มที่สอง ได้แก่ ระนาบสถานะของเนื้อหาเป็นระนาบที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการสื่อสาร เนื่องจากในการสื่อสารกัน ผู้พูดและผู้ฟังจะต้องมีการถ่ายทอดข้อมูลซึ่งกันและกัน ดังนั้น Schiffrin จึงได้จัดให้ระนาบนี้อยู่แยกจากระนาบอื่น ๆ

ทั้งนี้ในความเป็นจริงแล้วองค์ประกอบเหล่านี้มิได้แบ่งแยกกันได้โดยเด็ดขาด แต่เพื่อความสะดวกในการศึกษา Schiffrin จึงเสนอรูปทฤษฎีปริจเฉทในการแสดงองค์ประกอบของปริจเฉทเป็น 5 ระนาบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ระนาบที่ 1 ระนาบโครงสร้างเนื้อความ (Ideational Structure)

เป็นโครงสร้างทางอรรถศาสตร์ของปริจเฉทที่แสดงความสัมพันธ์ใน 2 ลักษณะ คือ แสดงการเชื่อมโยงความ (cohesion) และแสดงการจัดโครงสร้างความ (information structuring) ในปริจเฉท เป็นแก่นความ (topic) และเป็นเนื้อหา (comment) โดยมีหน่วยสำคัญ คือ ประพจน์ (proposition) โครงสร้างนี้เป็นแนวคิดที่ Schiffrin ได้รับมาจากองค์ประกอบของไวยากรณ์ระบบ (Functional grammar) ตามทฤษฎีของ Halliday (1976) 2 องค์ประกอบ คือ (1) องค์ประกอบเนื้อความ (ideational component) และ (2) องค์ประกอบกริยาเรียงความ (textual component) ที่แสดงการเป็นหัวเรื่อง (theme) ซึ่งเป็นเนื้อความส่วนที่เป็นความรู้เก่า (given) และการเป็นตัวเรื่อง (rheme) ซึ่งเป็นเนื้อความส่วนที่เป็นความรู้ใหม่ (new) ที่ผู้พูดต้องการบอกกับผู้ฟัง และเป็นเนื้อความที่เกี่ยวกับหัวเรื่องนั้น

สำหรับการเป็นแก่นความ และการเป็นเนื้อหานั้น เพียรศิริ เอกนิยม (Ekniyom, 1982) ได้ศึกษาการจัดเรียงโครงสร้างความในภาษาไทย และได้ให้ข้อสรุปว่า แก่นความเป็นการบอกให้ทราบว่าประโยคหรือเนื้อความที่กำลังพูดถึงอยู่ขณะนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร โดยสิ่งที่จะนำมาเป็นแก่นความได้นั้นอาจจะเป็นวลี หรือข้อความก็ได้ แต่จะต้องมีคุณสมบัติที่เอื้อต่อการเข้าใจของผู้ฟัง กล่าวคือต้องเป็นสิ่งที่ผู้พูดคาดว่าเป็นความรู้ร่วมระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง และต้องมีคุณสมบัติทางความหมายที่เจาะจง (definite) ลงไปว่าอ้างถึงสิ่งใด หรือเป็นการอ้างถึงแบบไม่เจาะจง (indefinite) แต่คลุมทั่ว (generic) ส่วนเนื้อหาเป็นการบอกให้ทราบถึงข้อมูลหรือรายละเอียดเกี่ยวกับแก่นความหนึ่ง ๆ

ตัวอย่างต่อไปนี้ แสดงให้เห็นการเชื่อมโยงเนื้อความด้วยรูปภาษา แล้ว (1 : 474) และ ก็ (1 : 474, 476) โดยมี มีมารยาท: (1 : 476) เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับ ฝรั่ง ซึ่งเป็นแก่นความแบบคลุมทั่ว (1 : 476) และแสดงแก่นความนี้ด้วยรูปภาษา na²¹

- 473 ศคศรี : รอดที่ไหน, กลับกลาย [เป็น, แอ.]
 474 การบูร : รอด: [แล้วเราก็,] ((แสดงอาการอาเจียน)) แล้วก็ตาถี่
 475 เรื่อง-เหลือบมองข้างล่าง, เครื่องบินตกเมื่อ ไหวระ. ((ทำเสียงอาเจียน))
 476 ((ทุกคนหัวเราะ)) ฝรั่ง na²¹, คำมีมารยาท:, [โซ่มัย] คะ, คำก็มอง:เรา, คำก็ =
 477 ศคศรี : [เออ.]

(1. ดารางอมเป็น : 476)

ระนาบที่ 2 ระนาบโครงสร้างผลัด (Exchange Structure)

เป็นโครงสร้างของกระบวนการในการถ่ายทอดสารระหว่างผู้ร่วมสถานการณ์ ซึ่งจะแสดงถึงความสัมพันธ์ในลักษณะของการเปลี่ยนผลัดในการพูด โดยมีหน่วยสำคัญคือ หน่วยผลัด (turn) ซึ่งภายในหน่วยผลัดยังมีองค์ประกอบย่อยที่ Sacks และคณะ (1974) เรียกว่า หน่วยย่อยในผลัด (turn construction unit : TCU)

แนวคิดนี้ Schiffrin ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการในการสนทนาของ Sacks และคณะ (1974) กล่าวคือ Sacks และคณะได้ศึกษาหน่วยผลัด และเสนอว่า ในการสนทนากันจะมีผู้พูดเพียงคนเดียวในการพูดแต่ละครั้ง แต่อาจเกิดการพูดซ้อนผลัด (overlap) กันได้ ทั้งนี้เมื่อมีการเปลี่ยนตัวผู้พูด ก็จะเกิดการเปลี่ยนผลัดในการพูด ซึ่งเป็นผลจากการตัดสินใจที่จะ

เลือกว่า ผู้ใดจะแสดงบทบาทเป็นผู้พูดคนต่อไป ณ จุดที่มีการเปลี่ยนตัวผู้พูด หรือเปลี่ยนผลัด (transition relevance place : TRP) ทั้งนี้ หน่วยผลัดที่เกิดขึ้นในระหว่างการสนทนาอาจจะจำเป็นต้องเกิดตามกันเป็นคู่และมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันที่เรียกว่า คู่ด้วยคำ (adjacency pairs) เช่น คำถามกับคำตอบ และคำชมกับคำขอบคุณ เป็นต้น

ตัวอย่างต่อไปนี้ แสดงส่วนของการสนทนาซึ่งประกอบด้วยผลัด 3 ผลัด คือ ผลัดของ คีเจอก (1 : 131, 132) ที่เป็นการถาม ผลัดของรุต (1: 133) ที่เป็นการตอบ และผลัดของฟ้า (1 : 134) ที่เป็นการโต้แย้งผลัดของรุต และในขณะที่เดียวกันก็เป็นการพูดซ้อนกับผลัดของรุต ซึ่งถือว่าการชิงผลัดในการพูดจากรุต ซึ่งเป็นผู้ที่กำลังพูดอยู่อีกด้วย

- 131 คีเจอก : ตอน-ตอนสมัยที่, ฟ้าเค้าเป็นนักเรียนอยู่ในห้องนี้เค้าเป็นยังงัยบ้างครับ. เค้าตั้งใจ
132 เรียนหรือเค้าขี้เล่นหรือว่าเค้า, ขริมไม่คุยกับใครครับรุต.
133 รุต : ไม่คุยเลยครับ.เวลาเรียนนี่คือเค้าเรียนจริงๆ [เลขอะ.] - ไม่คุย.
134 ฟ้า : [คุยๆ.] - คุย.

(4. นักร้อยแก้ว : 131-134)

ระนาบที่ 3 ระนาบโครงสร้างวงกรรม (Action Structure)

เป็นโครงสร้างแสดงวงกรรม หรือเจตนาในการสื่อสารของผู้พูดที่มีความสัมพันธ์กับเจตนาของผู้พูดคนก่อน และผู้พูดคนต่อไปอย่างไร และมีการกระทำใดเกิดขึ้นก่อน และการกระทำใดที่ตั้งใจจะให้เกิดตามมา โดยมีหน่วยสำคัญ คือ การกระทำ (act) ซึ่งเป็นสิ่งที่ John R. Searle (1969) เรียกว่า วงกรรม (speech act)

โครงสร้างวงกรรมของ Schiffrin นี้ ได้รับแนวคิดจาก ทฤษฎีวงกรรม ของ Searle (1969) ที่กล่าวว่า ในการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารนั้น หน่วยที่สำคัญในภาษาคือ “วงกรรม” ซึ่งหมายความว่า ในการกล่าวถ้อย (utterance act) แต่ครั้งนั้น ผู้พูดไม่ได้มุ่งที่จะกล่าวเพียงแต่คำหรือประโยคเท่านั้น แต่จะต้องมีจุดมุ่งหมายหรือมีการแสดงเจตนา (illocutionary act) ที่เด่นชัดที่จะสื่อไปยังผู้ฟังทุกครั้งที่มีการกล่าวถ้อย

ตัวอย่างต่อไปนี้แสดงส่วนของการสนทนาที่ประกอบด้วยวัจนกรรมต่าง ๆ

28 หมอปีติ : อ้อ, กินแล้วคิมบี้?

29 แกมแก้ว : หายคะหาก-มันก็บรรเทา²¹ ค่ะ.

30 หมอปีติ : อ้อ. วันหลังกินไปเลย, _วันละ:,_เช้ากลางวันเย็นกินสามวันไม่ต้องรอให้มันปวด.

(5. อยากอาเจียน : 28-30)

วัจนกรรมที่ปรากฏในบริบทสนทนา (5 : 28-30) แสดงได้ตามลำดับ ดังนี้

วัจนกรรมถามให้ตอบ : กินแล้วคิมบี้

วัจนกรรมอธิบายความ : อาหารก็บรรเทา²¹ ค่ะ

วัจนกรรมบอกให้ทำ : วันหลังกินไปเลยเช้ากลางวันเย็นกินสามวัน
ไม่ต้องรอให้มันปวด.

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าผลัดของหมอปีติ (5 : 28) แสดงถึงเจตนาของผู้พูดที่ต้องการถามให้ตอบ ซึ่งก่อให้เกิดผลัดของแกมแก้ว (5 : 29) ที่แสดงการตอบคำถามของหมอปีติ โดยมีเจตนาที่จะอธิบายความให้หมอปีติได้เข้าใจ

ระนาบที่ 4 ระนาบกรอบผู้ร่วมสนทนา (Participation Framework)

เป็นระนาบของปริงเฉทที่เกี่ยวกับบทบาทของผู้ร่วมสนทนา อันประกอบด้วยผู้พูด (speaker) และผู้ฟัง (hearer) ทั้งนี้นอกจากการแสดงบทบาทของผู้ร่วมสนทนาแล้ว กรอบผู้ร่วมสนทนายังครอบคลุมถึงการแสดงความสัมพันธ์ด้านต่าง ๆ ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง (interpersonal relationship) และการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับถ้อยคำที่กล่าวหรือเหตุการณ์ในการสนทนาด้วย ซึ่งหมายถึง ทักษะคติ (attitude) หรือความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่ผู้พูดมีต่อถ้อยคำหรือเหตุการณ์ในการสนทนา Schiffrin ได้รับแนวคิดนี้มาจาก องค์ประกอบบุคคลสัมพันธ์ (interpersonal component) ของ Halliday ที่กล่าวว่า รูปภาษาจะแสดงให้เห็นถึงทักษะคติ และความคิดเห็นของผู้พูดรวมไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟังทั้งทางด้านสังคม และการมีปฏิสัมพันธ์

ตัวอย่างต่อไปนี้จะแสดงให้เห็นว่า ในขณะที่หนึ่งแสดงบทบาทเป็นผู้พูด อีกจะแสดงบทบาทเป็นผู้ฟัง และเมื่ออีกแสดงบทบาทเป็นผู้พูดได้ตอบ หนึ่งก็จะแสดงบทบาทเป็นผู้ฟัง นอกจากนี้ ในขณะที่หนึ่งแสดงบทบาทเป็นผู้พูดอยู่นั้น ก็ได้แสดงความแปลกใจของคนด้วยรูปภาษา *เฮ้* และ *ฮ้าว* และแสดงความสนิทสนมกับผู้ฟังด้วยการใช้รูปภาษา *วะ*

- 68 หนึ่ง : *เฮ้* , ผู้ชายหรือทอมวะ. __ ((หัวเราะ)) เปิดกระจกถามัน ,
 69 ((หัวเราะ)) *ที่* , *ที่* , ผู้ชายหรือทอม, แมงอิงไปเปรี้ยว, ((หัวเราะ)) *ฮ้าว* , ไปไหน
 70 แล้วละ. ((หันไปมองหารถที่มีคนจับหลัง))
 71 อีก : *เค้ากลัวฉันทนไปแล้วละ .*

(8. สามคนอลเวง : 68-71)

ระนาบที่ 5 ระนาบสถานะของเนื้อหา (Information State)

เป็นระนาบที่เกี่ยวกับสมมติฐานของผู้พูดในเรื่องความคิด และความรู้ของผู้ฟัง เกี่ยวกับเรื่องที่จะพูดถึงต่อไปว่า ผู้ฟังมีความรู้ในเรื่องที่ผู้พูดจะกล่าวแล้ว หรือผู้ฟังยังไม่มีความรู้ นี้โดย สมมติฐานของผู้พูดนี้ จะมีผลต่อกลวิธีในการสื่อสารข้อมูล ได้แก่ การเลือกรูปภาษา และการเรียงลำดับความ เพื่อให้ผู้ฟังสามารถรับรู้และเข้าใจเรื่องที่ผู้พูดกล่าวได้ ซึ่งจะทำให้การสื่อสารข้อมูลนั้น ๆ สัมฤทธิ์ผลตามที่ต้องการ

แนวความคิดนี้ของ Schiffrin สอดคล้องกับแนวคิดเรื่ององค์ประกอบของไวยากรณ์ระบบตามทฤษฎีของ Halliday (1976) ที่เรียกว่า *องค์ประกอบการเรียบเรียงความ* (textual component) ในส่วนที่แสดงว่าเนื้อความส่วนใดเป็นความรู้เก่า (given information) ซึ่งอ้างถึงสิ่งที่ เป็นความรู้ร่วมอยู่แล้วระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง และส่วนใดเป็นความรู้ใหม่ (new information) ซึ่งเป็น ความรู้ที่ผู้ฟังไม่รู้มาก่อน

แม้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับความคิดและความรู้ของผู้ฟังที่ Schiffrin (1987) เสนอไว้นี้จะ สามารถอธิบายความรู้ของผู้ฟังได้ แต่ก็เป็นการอธิบายอย่างกว้าง ๆ และมีได้อธิบายถึงความรู้ของ ผู้ฟังในขณะที่สนทนากันดังที่ Chafe (1994) ได้ศึกษาไว้ โดย Chafe กล่าวว่าในขณะที่สนทนากัน นั้น ผู้พูดจะให้ความสนใจกับทั้งความรู้ของผู้พูดเอง และความรู้ของผู้ฟังด้วย ซึ่งส่งผลต่อการเลือก ใช้รูปภาษาของผู้พูดในการกล่าวด้วยใด ๆ ซึ่งความสนใจของผู้พูดที่มีต่อความรู้ของผู้ฟังนั้น จะเป็น ความเชื่อ หรือเป็นการคาดคะเน ของผู้พูดที่มีต่อสถานภาพของข้อมูลที่อยู่ในความนึกคิด

(consciousness) ของผู้ฟัง Chafe ได้จำแนกสถานภาพของข้อมูลตามสมมติฐานของผู้พูดเกี่ยวกับการรับรู้ และการนึกคิดของผู้ฟัง ในขณะที่สนทนากันไว้ 3 สถานะด้วยกัน ได้แก่

1. สถานภาพข้อมูลที่ผู้พูดคาดว่าเป็นข้อมูลที่อยู่ในความนึกคิดของผู้ฟังในขณะนั้นแล้ว (active information) ในวิทยานิพนธ์นี้จะเรียกว่า **ข้อมูลที่กำลังใช้ หรือนึกอยู่**

2. สถานภาพข้อมูลที่ผู้พูดคาดว่าเป็นข้อมูลที่ไม่ได้อยู่ในความนึกคิดของผู้ฟัง ในขณะนั้น แต่ผู้ฟังจะสามารถนึกออกหรือเข้าใจได้ (semiaactive information) จากบริบททางภาษา ซึ่งอาจจะเป็นสถานการณ์เฉพาะหน้า สถานการณ์ทั่วไป ความรู้ทั่วไปที่ทุกคนมีอยู่ หรือเป็นถ้อยคำ เรื่องราวที่ได้พูดกันมาก่อนหน้านี้ก็ได้ ซึ่งในวิทยานิพนธ์นี้จะเรียกว่า **ข้อมูลที่รู้แล้ว หรือนึกออก**

3. สถานภาพข้อมูลที่ผู้พูดคาดว่าเป็นข้อมูลที่ไม่อยู่ในความนึกคิดของผู้ฟังในขณะนั้น และผู้ฟังไม่รู้มาก่อนเลย (inactive information) ในวิทยานิพนธ์นี้จะเรียกว่า **ข้อมูลที่ยังไม่รู้หรือนึกไม่ออก**

ด้วย แนวคิดของ Chafe (1994) นี้จะเห็นได้ว่าสามารถอธิบายสถานภาพของข้อมูลได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงเลือกใช้แนวคิดของ Chafe ในการอธิบายระนาบสถานภาพของข้อมูล

ตัวอย่างต่อไปนี้ แสดงให้เห็นถึงสถานภาพข้อมูลต่าง ๆ

หนึ่ง (8 : 280) กล่าวถามถึงเรื่องที่คาดว่ามีรู้อยู่แล้ว และสามารถตอบได้ โดยใช้รูปภาษา ถะ แสดงการคาดคะเนดังกล่าว

ปึก (8 : 281) กล่าวถึงเรื่องที่ตนคาดว่าหนึ่งไม่รู้มาก่อนเลย เพราะเป็นผลัดที่แสดงการตอบคำถามที่หนึ่งถาม

หนึ่ง (8 : 282) กล่าวถึงชื่อของเพื่อนที่คาดว่ามีรู้จักเพียงแต่ไม่ได้อยู่ในความนึกคิดของปึกในขณะที่สนทนากัน แต่ผู้ฟังจะสามารถนึกออกได้ จากความรู้ร่วมกัน (shared knowledge) เนื่องจากเป็นชื่อเพื่อนของปึกกับหนึ่งโดยใช้รูปภาษา a⁴¹ ในการแสดงการคาดคะเนดังกล่าว

279 หนึ่ง : (หัวเราะ) เป็น,

280 เป็นลม . __ รูปไครถะ .

281 ปึก : รูปกอล์ฟกับปึก, วันรับปริญญา. __ ที่จุฬารับ [ปริญญาเมื่อ , เมื่อเดือนที่แล้ว .

282 หนึ่ง : [นี้ . ไร่ , _ ซลลคา a⁴¹ , ลูกปลา]

283 ทำงานอยู่บริษัทเดียวกัน . วันนั้นเห็น , เออ , ที่ ,

จากองค์ประกอบทั้ง 5 ระนาบ ดังกล่าวข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกัน กล่าวคือ ในขณะที่ผู้ร่วมสนทนากำลึงสนทนากัน จะมีผู้ร่วมสนทนาคคนหนึ่งแสดงบทบาทเป็นผู้พูด (speaker) โดยมีผู้ร่วมสนทนาคคนอื่น ๆ แสดงบทบาทเป็นผู้ฟัง (hearer) ในเวลาเดียวกัน แต่ก็อาจมีผู้ร่วมสนทนาแสดงบทบาทเป็นผู้พูด พร้อม ๆ กันได้ ซึ่งทำให้เกิดการพูดซ้อนกัน (overlap) ทั้งนี้ในการพูดของผู้พูดแต่ละคน (turn) จะประกอบไปด้วยอย่างน้อย 1 หน่วยย่อยในผลัด (TCU) และภายใน 1 หน่วยย่อยในผลัด ก็จะมีความสัมพันธ์ของเนื้อความในลักษณะของการเป็นแก่นความ (topic) การเป็นเนื้อหา (comment) หรือการเชื่อมโยงความ (cohesion) ทั้งนี้เนื้อความที่จะเป็นแก่นความ หรือเนื้อหาได้นั้น เป็นผลมาจากการคาดคะเนของผู้พูดที่มีต่อสถานภาพข้อมูลที่มีอยู่ในความนึกคิดของผู้ฟังในขณะที่สนทนากัน ซึ่งหากเนื้อความนั้นเป็นข้อมูลที่ผู้พูดคาดว่าผู้ฟังกำลังใช้ (active) หรือรู้แล้ว (semiaactive) เนื้อความนั้นก็สามารนำมาเป็นแก่นความได้ ส่วนเนื้อความที่คาดว่าผู้ฟังไม่รู้มาก่อนก็สามารถนำมาเป็นเนื้อหาได้ นอกจากนี้ในแต่ละผลัดก็จะแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำ (act) ของผู้พูดแต่ละคน ในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น การถาม-ตอบ และการชมเชย-ขอบคุณ เป็นต้น ซึ่งลักษณะเหล่านี้ มักจะเกิดตามกันเป็นคู่ และมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันที่เรียกว่าคู่ถ้อยคำ (adjacency pairs) ซึ่งผลัดที่แสดงการโต้ตอบกันนี้เป็นการแสดงถึงความเข้าใจที่ได้จากการตีความของผู้ฟังโดยอาศัยความรู้ที่มีอยู่ของตน ประกอบกับ บริบททางภาษา ด้วยความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกันขององค์ประกอบทั้ง 5 ระนาบ ซึ่งจะดำเนินอยู่ตลอดเวลาของการสนทนา ส่งผลให้ปริจเจตนั้นมีความเป็นเอกภาพ ซึ่ง Schiffrin ได้เสนอแผนภูมิสรุปรูปทฤษฎีปริจเจตที่ตนได้เสนอไว้ ดังที่ได้เสนอไว้แล้วในหน้า 20

แนวคิดหลักและคำศัพท์ที่ใช้

จากการทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ ข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีแนวคิดหลักที่ใช้และคำศัพท์ที่อ้างถึงแนวคิดหลักดังกล่าว ซึ่งสามารถจำแนกได้ตามองค์ประกอบทั้ง 5 ระนาบ ได้ดังต่อไปนี้

1. ระนาบโครงสร้างเนื้อความ (Ideational Structure)

ระนาบโครงสร้างเนื้อความ เป็นโครงสร้างที่มี**ประพจน์** (proposition) เป็นองค์ประกอบโดยแต่ละองค์ประกอบจะมีความสัมพันธ์กันใน 2 ลักษณะ คือ (1) **การจัดโครงสร้างความ** (information structuring) ที่แสดงการเป็นแก่นความ (topic) และการเป็นเนื้อหา (comment) สำหรับประพจน์ที่จะเป็นแก่นความได้นั้น จะต้องมีคุณสมบัติที่เอื้อต่อการเข้าใจของผู้ฟัง กล่าวคือต้องเป็นการอ้างถึงที่เจาะจง (definite) ลงไปว่าอ้างถึงสิ่งใด หรือเป็นการอ้างถึงแบบคลุมทั่ว

(generic) (2) **การเชื่อมโยงความ** (cohesion) ซึ่งเป็นการเชื่อมโยง เพื่อให้องค์ประกอบมีความต่อเนื่องกันเป็นเรื่องเดียว

2. ระนาบโครงสร้างผลัด (exchange structure)

ระนาบโครงสร้างผลัด เป็นโครงสร้างที่มีหน่วยผลัด (turn) เป็นองค์ประกอบ โดยแต่ละหน่วยผลัดจะประกอบด้วยหน่วยที่ Sacks และคณะ (1974) เรียกว่า **หน่วยย่อยในผลัด** (turn construction unit : TCU) สำหรับหน่วยย่อยในผลัดนี้ มีผู้ที่ได้ศึกษาและเรียกชื่อไว้แตกต่างกัน ดังนี้ Halliday (1976) เรียกว่า **หน่วยความ** (information unit) และ Chafe (1994) เรียกว่า **หน่วยทำนองเสียง** (intonation unit) ในขณะที่ Schiffrin (1987) เรียกว่า **หน่วยถ้อย** (talk unit) ทั้งนี้ หน่วยผลัดที่เกิดขึ้นในระหว่างการสนทนาอาจจะเกิดตามกันเป็นคู่ และมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันที่เรียกว่า **คู่ถ้อยคำ** (adjacency pairs)

3. ระนาบโครงสร้างวัจนกรรม (action Structure)

ระนาบโครงสร้างวัจนกรรม เป็นโครงสร้างที่มีสิ่งที่ Searle (1969) เรียกว่า **วัจนกรรม** (speech act) เป็นองค์ประกอบ โดยวัจนกรรมหรือเจตนาในการสื่อสารของผู้พูดนี้จะมี ความสัมพันธ์กับเจตนาของผู้พูดคนก่อน และผู้พูดคนต่อไป ทั้งนี้ Searle (1969) กล่าวว่า วัจนกรรม เป็นหน่วยที่สำคัญในภาษา เนื่องจากในการกล่าวถ้อย (utterance act) แต่ครั้งนั้น ผู้พูด ไม่ได้มุ่งที่จะกล่าวเพียงแค่ว่าหรือประโยคเท่านั้น แต่จะต้องมีเจตนา (illocutionary force) ที่เด่นชัดที่จะสื่อไปยังผู้ฟังทุกครั้งที่มีการกล่าวถ้อย

4. ระนาบกรอบผู้ร่วมสนทนา (participation framework)

ระนาบกรอบผู้ร่วมสนทนา เป็นระนาบของปริงเจตน์ที่เกี่ยวกับบทบาทของผู้ร่วมสนทนา อันประกอบด้วย ผู้พูด (speaker) และผู้ฟัง (hearer) ตลอดจนการแสดงความสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ระหว่างผู้ร่วมสนทนา และการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับถ้อยคำที่กล่าวหรือเหตุการณ์ในการสนทนา ซึ่งหมายถึง ทักษะคติ หรือความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่งของผู้พูด

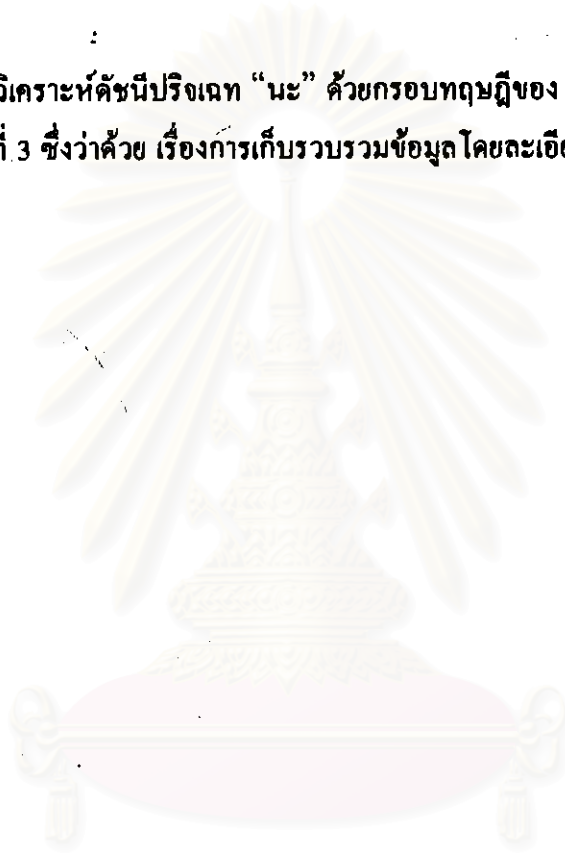
5. ระนาบสถานะของเนื้อหา (information state)

ระนาบสถานะของเนื้อหา เป็นระนาบของปริงเจตน์ที่เกี่ยวข้องกับสมมติฐานของผู้พูดในเรื่องความคิด และความรู้ของผู้ฟังเกี่ยวกับเรื่องที่จะพูดถึงต่อไป สำหรับแนวคิดนี้

Chafe (1994) ได้จำแนกสถานภาพของข้อมูลตามสมมติฐานของผู้พูดเกี่ยวกับการรับรู้ และการนึกคิดของผู้ฟังในขณะที่สนทนากันไว้ 3 สถานะ ได้แก่

- สถานภาพข้อมูลที่คาดว่าผู้ฟังกำลังใช้ หรือนึกอยู่ (active information)
- สถานภาพข้อมูลที่คาดว่าผู้ฟังรู้แล้ว หรือนึกออก (semiactive information)
- สถานภาพข้อมูลที่คาดว่าผู้ฟังยังไม่รู้ หรือนึกไม่ออก (inactive information)

ผลการวิเคราะห์ดัชนีปริงเฉท “นะ” ด้วยกรอบทฤษฎีของ Schiffrin นี้จะนำเสนอในบทที่ 4 ต่อจากบทที่ 3 ซึ่งว่าด้วย เรื่องการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยละเอียด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย